

Preken Palmesøndag 9.4.2017

2. Mos 12,21-28; Ef 2,12-18; Joh 12,12-24

Forestillingen om folkeføreren som skulle frelse land og folk fra undertrykkelse og fornedrelse var dypt forankret hos mennesker på Jesu tid. Det var forventningen om en Davidsønn som skulle komme og frelse Israelsfolket slik Moses hadde gjort da han førte folket ut av slavekåret i Egypt. Det var borgere i Romerriket som så frem til de neste seiersparadene og muligheten til å kjenne nærheten til den guddommelige keiseren.

De siste dagene har vi sett hvordan forestillingen om det messianske kalifatet tiltrekker seg mennesker som er villig til å fremme sin visjon ved brutalitet mot andre i overbevisning om å eie en eksklusiv sannhet.

I dag på 9.april er det naturlig å minne hverandre om at vårt land i 1940 fikk merke konsekvensene av hva et menneske som så seg selv som messias for sin gruppe, sitt land og sitt folk kunne sette i stand av ødeleggelse og ondskap. Adolf Hitlers revolusjon i hjertet av den europeiske og lutherske sivilisasjonen hentet sin kraft fra et folk som følte seg skammelig behandlet. Store deler av det tyske folk ville ha ham, hyllet ham og bar ham frem under løfter om et tusenårsrike der det tyske folk skulle ha livsrom og herskermakt over alle andre folk. Den etniske tysker skulle herske i eget land og fremmede og annerledes mennesker som jøder og sigøynere skulle underkues og utryddes. Andre folkeslag, som slaverne i øst, skulle være billig arbeidskraft for tysk industri og sikre velferden for det egentlige tyske folk og det som ble kalt den ariske rase.

9. april 1940 ble hans visjon en del av vår historie. Sporene av denne historien finnes mange steder i bispedømmet vårt både i fortellinger om motstand, og

fortellinger om forræderi og deltagelse i den nasjonalsosialistiske samfunnsvisjonen.

Ett av de kraftigste avtrykkene av den nasjonalsosialistiske okkupasjonen av Norge er Trandumskogen ved Gardemoen. På torsdag feiret jeg gudstjeneste ved minnesmerket der. 173 nordmenn, 6 briter og 15 russere ble henrettet i denne skogen fra 1942 til 1944. Feltpresten tar med soldater som tjenestegjør på Sessvollmoen regelmessig dit. Særlig berørende er det, forteller han, når en av soldatene gjenkjenner navnet til oldefar på minnesmerket. De betalte den ultimate prisen for Hitlers visjon om et eksklusivt rike for det tyske folk og den såkalte ariske rase. I skogen er det granittkors plassert der de 18 massegravene var.

Da folket strømmet ut av Jerusalem for å ta i mot Jesus var det hans oppvekking av Lazarus fra de døde som var den direkte foranledningen. Folkets håp var at Jesus kunne bli folkets fører og gjenreise nasjonens frihet og selvstendighet når han viste seg så kraftfull.

Jesus møter folkemengden med en helt annen visjon. Han rir inn i byen på et esel og knytter seg til profeten Sakarjas store Guds visjon. Det er visjonen om en annerledes konge, kongen som kommer til Jerusalem og forkynner fred, ikke bare for israelsfolket, men for folkeslagene, og «hans velde skal nå fra hav til hav, fra Storelven til jordens ender» slik det heter hos Sakarja i verset etter det Johannes siterer.

Men hvordan i all verden skal Jesus kunne gjennomføre en slik grensesprengende visjon som gjorde både Romerriket og messiasvisjonen til de jødiske opprørerne noen tiår senere små?

Ved en slik opptreden utfordret Jesus både det romerske og det jødiske lederskapet. Rent militært så det kanskje ikke så farlig ut. Jesus var en fattig predikant som kom ridende på et esel. Men folkets ledere og de romerske styresmaktene visste at det ville komme flere hundretusen mennesker til Jerusalem i løpet av de kommende dagene for å feire frigjøringen fra slavekårene i Egypt. Tidspunktet var derfor perfekt valgt for å starte et nytt exodus – en ny utvandring fra undertrykkelse og slavekår. Fariseerne så at «All verden løper etter ham», men med sine ganske så realpolitiske kalkulasjoner kunne de allikevel ikke forstå annet enn at et opprør for å realisere Sakarja-visjonen ville ende i en katastrofe.

Heller ikke Jesu disipler forsto da det skjedde hvordan Jesus kunne drømme om å realisere Sakarjavisjonen. Oppvekkelsen av Lasarus var spektakulær nok og vekket oppmerksomheten også hos grekere, hørte vi. Filip ble nok smigret da de helt sikkert vel bemidlede grekere henvendte seg til ham, en landsbygdmann fra utposten Galilea, for å treffe Jesus. Men som Philip kunne folkemassen ikke forstå hvordan den store fredskongen kunne vinne sitt rike fra ryggen av et esel.

For de forsamlingene som leste og hørte Johannes sin fortelling var det annerledes. De levde i Tyrkia omkring år 90. De var forsamlinger av flere folkeslag, av grekere og jøder. De så rundt seg og visste at fellesskapet skapt den første pinsedagen var et mangfoldig og flerkulturelt fellesskap. De visste at menigheten Paulus og Peter hadde grunnlagt i Antiokia 50 år tidligere, hadde utvidet seg vestover og østover. De visste at de hadde trossøsken i Babylon og bortenfor de store elvene, helt til Persia og India. Til og med de gamle fiendene assyrerne var i ferd med å blitt en del av det nye Gudsfolket. Guds rikes

tilstedeværelse i verden var ikke lenger bundet til en nasjon, en by eller en politisk hersker. De levde jo i en annen Gudsrikevisjon hver eneste dag.

De forsto nå at Jesu tilstedeværelse og kongedømme ikke kunne bli realisert uten at menneskets begrensinger i tid og rom ble opphevet. Det de erfarte og som de forsto var begynnelsen på Jesu herlighet, kunne bare realiseres ved at Jesus hadde dødd fra denne verdens begrensinger og deretter overvunnet dem da han sto opp fra døde og viste seg for disiplene som den oppstandne. I påskemorgen og pinsedagens lys kunne de forstå dybden i det i og for seg banale utsagnet Jesus hadde sagt den gangen i Jerusalem:

«Hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene kornet. Men hvis det dør, bærer det rik frukt».

Bare ved å dø og overvinne døden i oppstandelsen kunne Jesus gi liv og håp til alle folkeslagene til alle tider og på alle steder. Bare slik kunne begivenhetene den gang få betydning for oss her i Fredrikstad på denne palmesøndagen. Bare slik kunne Jesus være tilstede i dette kirkerommet og innlemme oss i det store Gudsfolket der det verken er greker eller jøder, slave eller fri, kvinne eller mann, der vi alle er ett i den korsfestede og oppstandne Kristus. Bare slik gir det mening for oss å istemme «Hosianna! Velsignet er han som kommer i Herrens navn». La oss høre den nå, sunget på assyrisk, det nærmeste vi kommer Jesu språk arameisk, fra en som har flyktet fra Syria og funnet beskyttelse her i Fredrikstad (Hosianna synges på arameisk).

I dag på 9.april er det også årsdagen for henrettelsen av den tyske teologen og presten Dietrich Bonhoeffer i 1945. Dødsdommen mot Bonhoeffer ble beordret utført på direkte ordre fra Adolf Hitler selv, fra den bunkeren i Berlin han skulle begå selvmord i 3 uker senere. Bonhoeffer hadde vært konsekvent fra regimets første dag i sin motstand mot nasjonalsosialismen, Hitlers førerideologi og

forestillingen om «tyskere først og jødene må ut og vekk». Fra 1942 var han en del av kretsen som forsøkte å drepe føreren. Denne deltagelsen ga ham dødsdom.

Det siste Bonhoeffer gjorde i fengselet var å feire gudstjeneste for sine medfanger på morgenen 8. april Det var første søndag etter påske – Hvitesøndagen i den gamle kirkelige kalenderen. Navnet har søndagen fordi det var den siste søndagen de døpte fra påskenatt bar de hvite dåpsklærne. Denne søndagen feiret kirken Kristi oppstandelse og seier over dødskreftene som la grunnlaget for håpet om at alle troende ville få del i denne seieren.

Da gudstjenesten var ferdig, stormet fangevoktere inn og uttalte de skjebnesvangre ordene alle fangene visste betydde avreise til retterstedet: «Fangen Bonhoeffer, gjør seg klar og følger med oss». Bonhoeffers siste ord var til den britiske medfangen Payne Best: «Dette er slutten, for meg er det begynnelsen på livet». Ved morgengry dagen etter, 9. april 1945 ble han hengt.

Bonhoeffer leste og talte under gudstjenesten over søndagens tekst i første Peters brev:

«Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde» og profetens Jesajas syn om Herrens lidende tjener fra en av søndagens andre tekster:

«Han ble såret for våre lovbrudd, knust for våre synder, straffen lå på ham, vi fikk fred, ved hans sår ble vi helbredet».

Ved Jesu død for andre, ble livet for alle folkeslag til alle tider og steder mulig. I dag kan vi smake dette livet i nattverdens brød og dele det sammen med folkeslag og millioner av mennesker over hele jorden. I glimt ser vi Sakarjas visjon

bli oppfylt her, i dette kirkerommet. Hvetekornets lov gir livets brød til oss alle og bærer oss inn til Guds virkelighet.